

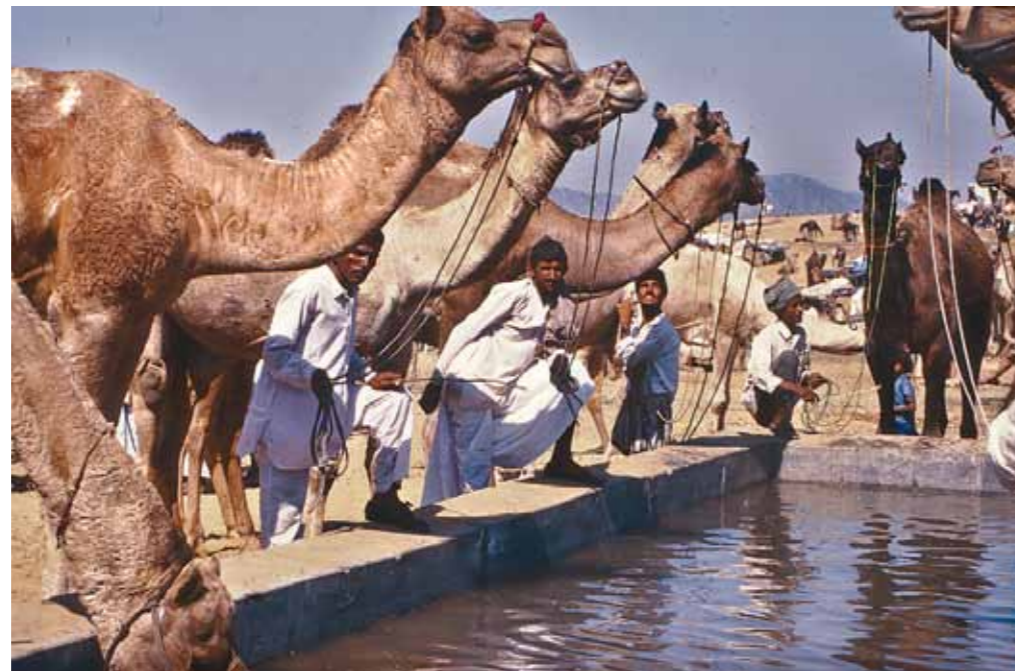
מסביב לעולם

13 עד 19 בנובמבר

אמריקנה, תרנגול ההודו הברווז מדי שנה, ביום חמישי הרביעי של חודש נובמבר, חוגגים האמריקאים את חג ההודיה - מסורת מקומית שזכתה לאין-ספור הנצחות בסרטים ובסדרות טלוויזיה אמריקאיות (בקנדה, אגב, חוגגים ביום שני השני של החודש). ברוב הערים הגדולות מתקיימות ביום הזה תהלוכות גדולות, עם מוזיקה, עם בובות ענק ועם עשרות אלפי צופים, כשהידועות ביותר מתקיימות בניו יורק ובשיקגו.

אמריקה שמחוץ לערים הגדולות חוגגת אחרת. בעיר שטוטגרט שבמדינת ארקנסו, למשל, מקיימים את האליפות הבינלאומית לקריאות ברווז (World Duck Calling Championship). משעשע ככל שזה נשמע, מדובר באירוע רציני, עם חבר שופטים, עם תקנון מחמיר ועם פרס של 15 אלף דולרים למי שיצליח לחקות קריאות הודוונות - באופן המשכנע ביותר. ההתעניינות הזאת בחיי הברווזים אינה נובעת משימור הטבע אלא דווקא להפך - הספורט המקומי הוא ציד ברווזים. לאירוע מגיעים יותר משישים אלף צופים, והוא מתקיים ברציפות מאז 1936. לצפייה בביצועיו של הזוכה בתחרות של השנה שעברה סרקו את הברקוד.

חג ההודיה: 22 בנובמבר
אליפות חיקוי ברווזים: 17-24 בנובמבר

המסורת הקדומה בהודו כבר נמהלת במודרניות. מספר הגמלים ברג'סטן פוחת, ממש כפי שמספר הגמלים בקרב הברדואים בנגב פחת. הגמלים עדיין סמל סטטוס, אבל כבר אין בהם צורך של ממש

קדם כריסמס, עושים שוק

החודש שלפני חג המולד בכל ארצות העולם הנוצרי מספק הרבה אטרקציות, מה שגורם גם ליהודים טובים ליהנות ממסורת שוקי חג המולד ומאווירת הפולקלור הפורחת בימים אלה באירופה - קישוטים, תפאורה, נרות, אוכל מסורתי, שתייה לא פחות מסורתית, ומופעים המתקיימים בכיכרות שוק עתיקות ויפות. רק בגרמניה לבדה יש יותר מ-2,500 שווקים כאלה (Christkindlesmarkt), ויותר ממאתיים אלף מבקרים מרחבי העולם פוקדים את האטרקציה. בכל אזור יש מסורות מקומיות קצת שונות. כאן שותים סידר תפוחים אלכוהולי, שם תפוחים אפויים, פה לאח צימוקים מיוחד, ועוד ועוד. לצפייה בסרטון סרקו את הברקוד.

אמה: איומה בבל, גרמניה בפרט
מתי: בין 23 בנובמבר ל-23 בדצמבר

קס, משתה הקופים

לנוסעים לתאילנד החודש מומלץ לנסוע אל העיר Lopburi כדי לצפות בטקס מיוחד במינו: ביום ראשון האחרון של נובמבר, מתקיים במקדש San Pra Kan משתה לקופים, שבמהלכו מגישים להם המקומיים, על שולחן ערוך לתפארת, מזון עשיר הכולל פירות, בעיקר בננות, ביצים קשות, מלפפונים ואפילו משקאות קלים.

בשנה שעברה הוגשו לא פחות מאלפיים קילוגרמים של פירות. מאות קופים נוהרים למסיבה, וגם מספר דומה של תיירים המצלמים את האירוע. האמונה המקומית גורסת שיחס טוב לקופים מביא מזל טוב לשנה כולה, בעוד פגיעה בהם תביא מזל ביש.

לצפייה בסעודה סרקו את הברקוד.
אמה: Lopburi, כתשעים
קילומטרים מנגוק
מתי: 25 בנובמבר

פושקר - לעיירה קטנה של כמה עשרות אלפי אנשים מגיעים בבת אחת יותר מחצי מיליון עולי רגל וסוחרי גמלים

והאלות, והקים לכל אחד ואחת מהם מקומות פולחן - את עצמו שכה. הוא מיהר להלין על כך באוזני שיבא ווישנו, שמיד הסכימו שאף הוא ראוי למקום פולחן משלו. וישנו הצמיח פרח לוטוס גדול מטבורו, קטף אותו והנחה את ברהמה להשליכו. "המקום שבו ינחת על הארץ יתקשר עבורך", הבטיח. רצה הגורל, והלוטוס, פושקר בהינדי, נחת בלב המדבר הרג'סטני.

מיד נבעה מתוכו מורקה גדולה, והיא שיצרה את האגם הקסום. לא נכביר כאן מילים ונימנע מתיאור הסתבכותה של העלילה מרגע שנכנס אליה בנו של ברהמה (המעוניינים יוכלו למצוא את הסיפור המלא בפרק "לוטוס" שבספרי "מסאלה", שפרק שלם בו מוקדש לפסטיבל), אך סופו של דבר

בשנים האחרונות המסורת הקדומה בהודו נמהלת במודרניות בקצב הולך וגובר. התהפוכות אינן פוסחות גם על הפסטיבל, מה גם שבשנים האחרונות הפכה פושקר למרכז תרמילאי מועדף. תיירים רוצצים בערסלים שתלויים בחצרות הגסט האוסים המוצלחות, גורשים את מסעדות הגג הרבות, שמציעות אפילו תפריטים בעברית וגם חומוס ופלאפל, ובשקט בשקט גם ביצים ואלכוהול, שמפאת קדושתה הרבה של העיירה אסורים בה.

הלוטוס והמזרקה

על-פי המסורת פושקר נבראה זמן קצר לאחר בריאת העולם. האל ברהמה, שנח מכל מלאכתו אשר עשה, גילה פתאום שבעור שדאג לכל האלים

פסטיבל ברהמה. טיילה באגם הקדוש ומראה החוגגים סביב לו

בתי העתיקים, מרובי הקמרוןות שקירותיהם צבועים לבן ותכלת, מסתופפים על גדת אגם קטן על גבול מדבר טאהר, ונשים כפריות, לבושות בביגוד המסורתי, פושקר למרכז תרמילאי מועדף. המקומי. כל ודולת אוחזת במקל כדי להבריח פרות, עוים וקופים המבקשים לחמוס את הסחורה. אבל פעם בשנה נהפכת העיירה על פיה. זה קורה במהלך הפסטיבל, הנחגג בימים שסביב הירח המלא של חודש הקארתיק, המקביל לאוקטובר-נובמבר. בבת אחת גורשים מאות אלפי צליינים את הסמטאות הצרות. בחגיגות הירח המלא מגיע המקום לשיא קדושתו, ועולי הרגל יכולים להיטהר מחטאיהם באמצעות טבילה באגם הקדוש. כל זה קורה בעונת הסתיו, לאחר תקופת המונסון, וכך מובטח שמזג האוויר יהיה נוח ושיהיה די מרעה לבהמות. כמה ימים אחר כך שבה העיירה לשלוותה הסטואית, אם כי חולף עוד זמן עד שהלכוך נאסף (או שוקע, או מועף ברוח).

כל מי שטייל אי פעם בהודו שמע על יריד הגמלים בפושקר. זוהי אחת האטרקציות התיירותיות המפורסמות ביותר ברג'סטן, והברות טיולים ישראליות רבות (ולא רק הן) כוללות את היריד בתוכנית טיולי הסתיו שלהן. הרבה פחות אנשים שמעו על ברהמה מלה (פסטיבל ברהמה), אף שאינו אלא אותו אירוע ממש. למעשה, מדובר בפסטיבל דתי, לכבודו של ברהמה, האל שעל-פי המיתולוגיה ההינדואית הוא בורא העולם. אבל כהודו כמו בהודו: דת ומסחר משמשים בערבוביה, ובשולי ההתנהלות הדתית יש גם יריד גדול, שבו יכול הכפרי המקומי למצוא את כל מה שהוא צריך. בין השאר עוסקים המקומיים בסחר בבהמות ובעיקר בגמלים, המתאימים לאקלים המדברי של האזור. עשרות אלפי גמלים משתתפים בו, והם אלה שהקנו לאירוע את שמו העממי במערב. בימים כתיקונם, פושקר היא עיירה רגועה בעלת אופי כפרי, וחיים בה כמה עשרות אלפי תושבים.

הגמל, הסלולר והפסטיבל

יריד הגמלים בפושקר הוא אחת האטרקציות התיירותיות המוכרות ביותר בהודו: מאות אלפי צליינים, עשרות אלפי גמלים והמוני תיירים. אבל בשנים האחרונות מסתמנים שינויים: פחות צליינים, פחות גמלים, יותר תיירים והסתייגות מעריצות הכוהנים - יותם יעקבסון

מעל לאגם הקדוש. הצבעוניות המסחררת היא מסימני ההיכר של הודו בכלל ושל הפסטיבלים הגדולים בפרט

מחיר עבוד עריכת הפוג'ה (טקס דתי), אבל זה לא מפריע לכוהנים להפר את ההסכם, להפסיק את הטקס באמצעו ולדרוש תשלום נוסף. אפילו בני הודו, המאמינים כליכך והידועים בכניעותם, מתנערים מעולם של הברמינים וחזלים מלהגיע. שלא יהיה ספק - גם כך רחובות פושקר עודם גדושים צליינים במהלך הפסטיבל, ואתרי הטבילה עדיין רוחשים נחילי טובלים. עדיין נמצאים שם כל המראות המיוחדים שמאפיינים חגיגות הודיות גדולות: סגפנים תימהוניים, היגדות (בנות כת הסריסים) המגיעות לקבץ נדבות, עושי כשפים, מגידי עתידות ועוד, אלא שמספרי הצליינים אינם כשהיו.

הדיונה של הגברים

לא רק מספרם של עולי הרגל פוחת. כמי שפקד את היריד לראשונה לפני 14 שנה איני יכול שלא לשם לב לירידה ההדרגתית אך המהירה גם במספר הגמלים. מקומם המסורתי הוא דיונת החול שבשולי העיירה. בעבר הובלו הגמלים דרך המדבר, ושעטו אל הדיונה בקבוצות גדולות. מספרם הוערך בכחמישים אלף. כיום מדברים על כעשרים אלף. מספר הגמלים ברג'סטן פוחת, ממש כפי שמספר הגמלים בקרב אוכלוסיית הברואים נגנב פחת. הם עודם משמשים כסמל סטטוס המקפל בחובו את גאוות המדבר, אבל מעבר לכך אין בהם כבר צורך של ממש. אם בעבר השתמש הכפרי בגמל כדי להתנייד עליו ממקום למקום, כדי לצרוך את חלבו וכדי לעבד את עורו - הרי כיום, בזכות רשת כבישים שהולכת ומתפתחת ושיפור אמצעי התחבורה, ניתן להגיע בכלי רכב גם אל כפרים נרחבים מאור. עם שיפור משק המים, בזכות תעלות הטיה של נהרות וריבוי קידוחים, יש יותר מים, ורכיבים מעדיפים כיום לגדל פרות לצורכי משק הבית.

על-פי חוק קדום ולא כתוב דיונת החול הייתה נחלתם של גברים בלבד. גברים רג'סטנים לבושים בתלבושת מסורתית סחרו בהם. במשך ימים שלמים הם בחנו את הגמלים מכפותיהם ועד רבשותיהם, ממערכות שיניהם ועד פיות הטבעת שלהם. משבחרו גמל, החלה ההתמקחות הממושכת על המחיר, ולאחר שכבר סוכם המחיר נערך טקס ספירת השטרות - תחילה על-ידי הצד הקונה ואחר כך על-ידי הצד המוכר.

הדיונה עודנה בגרר טריטוריה גברית. הנשים היחידות שנכנסות אליה הן בנות המעמד הנמוך, המתפרנסות מליקוט הגללים, מייבושם וממכירתם כחומר בערה טוב לחימום ולבישול, וכן בנות הטמאים, שבאופן פרדוקסלי משמשות בעת המודרנית כנערות ליווי.

דבר נוסף שלא ניתן להתעלם ממנו הוא השינויים שירדע הבזאר של הפסטיבל בשנים האחרונות. במקביל למספרם הפוחת של הגמלים פוחת גם מספר החנויות למכר אוכפים, חבלים ושאר כלי בית שאפיינו את הבית הרג'סטני המסורתי. את מקומן תופסת נוכחות מסיבית של חנויות למכר מכשירים ואביזרים סלולריים, שכן אין יכול נווד מודרני להתקיים בלעדיהם?

זה מזכיר לי שלפני שנים מספר הדרכתי מנהל חברת סולר הודית בביקורו בישראל. בין היתר, הוא התעניין מאוד גם בשואה. כשאמרתי לו שבשואה נרצחו יותר משישה מיליון יהודים, הוא התמלא פליאה והשיב: "זה בדיוק מספר הלקוחות החדשים שלנו בחודש האחרון". הודו, כמו תמיד, דורשת מאיתנו לקבל פרפורציות.

מידע מעשי

- **מתי:** השנה יחול שיא הפסטיבל ב-28.11, ויום הטבילה ההמונית - ב-25.11
- **איך מגיעים:** הדרך הטובה ביותר להגיע אל פושקר היא ברכב שכור עם נהג, או ברכבת מאחת מערי רג'סטן; אם מגיעים מדלהי, נוסעים אל העיר אג'מ'ה הסמוכה לפושקר (כעשרים קילומטרים), וממנה ממשיכים בתחבורה ציבורית או ברכב פרטי
- **לינה:** בימי הפסטיבל יש עומס עצום על בתי המלון, ומומלץ בחום להזמין מקום מראש; ניתן לעשות זאת דרך סוכנויות. המלון הטוב היחיד בעיירה הוא Lake Palace (pushkarlakepalace.com), אולם במהלך הפסטיבל מוקמת בסמוך לעיירה עיר אוהלים לתפארת ובה אוהלי חמישה כוכבים
- **מזג אוויר:** משרע הטמפרטורות בחורף הרג'סטני גדול. בימים נעים ואף חם, אך הלילות קרים והטמפרטורות יורדות מתחת לעשר ועלולות להתקרר לאפס
- **הערה:** קיימת רגישות גדולה בנוגע לצילום רוחצים על גדת האגם, ובפרט נשים מעורטלות. יש להימנע מכך

שהמקום התקדש עד כדי כך, שהוא מושך אליו צליינים שמרי שנה בשנה מבקשים לשחזר את התקרשות המקום.

בשנים האחרונות עובר פסטיבל ברהמה שינויים גדולים. מפתיע לגלות שבעשור האחרון פוחת זרם הצליינים באופן משמעותי, בעוד זרם התיירים הולך וגובר. אחד הדברים הבולטים ביותר בעלוני התיירות ובפרסומים לקראת הפסטיבל הוא שכעת הוא נמשך עשרה ימים ויותר, בעוד עבוד הצליינים הוא ממשיך להיות פסטיבל בן ארבעה-חמישה ימים. בעקבות העניין העצום (והמוצדק) שגילו תיירים באירוע הססגוני, החליטו חברות התיירות ההודית "להאריך" את משכו. הארכה זו נעשית מבלי שיהיה לה ביטוי בשטח עצמו, וכך קורה שתיירים רבים מגיעים ל"פסטיבל" ולא זוכים אלא לראות את ראשית ההכנות או את שלהי הפסטיבל, כשרק צליינים מעטים ורוכלים ספורים עודם נמצאים במקום.

לאור הפופולריות הגדולה של הפסטיבל החליטו גורמי התיירות ההודיים לשחזר את ההצלחה גם במקומות אחרים ברג'סטן. כך נולדו להם פסטיבל ג'איסלמר, פסטיבל ביקאנר ואחרים. פסטיבלים אלה נולדו מתוך הצורך התיירותי, ואף שמקומיים רבים נהנים מהם הם הסרים את הליכה הקרושה שיש בפושקר ובפסטיבלים דתיים המוניים אחרים ברג'סטן, כרוגמת פסטיבל ראם דוורה (שאותו אף מערבי כמעט אינו פוקד). פעם אחר פעם מדהים

בעקבות העניין העצום שגילו תיירים באירוע הססגוני, החליטו חברות התיירות "להאריך" את הפסטיבל, גם אם מרבית הצליינים והרוכלים כבר הלכו לדרכם

סוחרי הגמלים. על-פי חוק קדום ולא כתוב הדיונה היא טריטוריה לגברים בלבד

לגלות עד כמה פותים הם נחילי התיירים. די להם בטורכן צבעוני ובשפם מסתלסל כלפי מעלה, איזו אמרת בד מתנפנת מעל כתף אישה ורבשת של גמל, בשביל "לחוש" את החוויה.

במקביל מתרחש שם תהליך אחר, ומספרם של הצליינים ההינדים בפושקר הולך ופוחת. הכיצד? הרי מדובר במקום קדוש. משיחות רבות שערכת עם מקומיים עולה כי הצליינים מאסו בשחיתותם של הכוהנים. כוהני פושקר, הברמינים, ידועים בחמדנותם הגדולה לכסף (יש הקושרים זאת בקללה קדומה שהוטלה עליהם, בהמשך לאותה אגדה שהבאנו את ראשיתה). הם כופים את עצמם על כל הקרב לאגם, הודי כתייר, ובעמדת המתווכים בין האל לבין בני האדם דורשים תשלום על עצם הימצאותם במקום.

זאת ועוד: לא פעם משפחות מסכמות איתם

